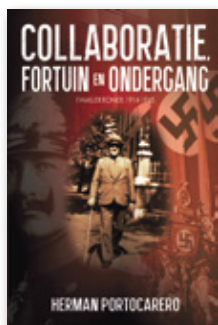

Herman Portocarero, *Collaboratie, fortuin en ondergang. Familiekroniek 1914-1945*, Kessel-Lo, Van Halewyck, 2015, 204 pp., ISBN 9789028969056

De “reiziger, diplomaat en schrijver” Herman Portocarero heeft een nieuw boek uitgegeven, met beschouwingen bij het verleden van zijn familie. Het werk wordt op de wikkel aangekondigd als een spannend misdaderverhaal. Dat klopt in die zin, dat het vooral draait rond collaboratie in beide

Wereldoorlogen, en dat er een volgehouden inspanning nodig is om de draad te vinden en vast te houden in deze tweehonderd bladzijden.

Het eerste en grootste deel van het boek gaat over J.L. Portocarero (1889-1966), een “volle neef” van de grootvader van de auteur (elders heet hij “mijn overgrootoom”, maar dat kan niet kloppen). Hij behoorde tot een Antwerpse familie van veehandelaars en slagers, en de jongeman kon zich in 1916-1918 enorm verrijken, door met

de hulp van enkele verwanten massaal slachtvee en vlees te leveren aan de vijand. Zijn medeplichtige vader pleegde in 1919 zelfmoord in de gevangenis, maar hijzelf kon veilig met zijn fortuin in Nederland zijn zaken voortzetten.

Het tweede en laatste deel van het boek gaat over Gaspar Portocarero (1919-1998), de vader van de auteur. Hij ging al in zijn jeugd en naar het voorbeeld van zijn eigen vader de fascistische toer op, en beiden “gingen prat op hun gewelddadige ontmoetingen met de Socialistische Anti-Oorlogsliga”. Gaspars vader zou het als VNV-er gebracht hebben tot gemeenteraadslid en bestendig afgevaardigde van de provincie Antwerpen.

Gaspar werd, na zijn terugkeer uit de Duitse krijgsgevangenschap waaraan hij een verrukkelijke herinnering bewaarde, in maart 1941 lid van de Algemene SS-Vlaanderen. Hij schijnt te hebben deelgenomen aan de jacht op Joden in Antwerpen in 1942, maar dat zou bij gebrek aan voldoende bewijs achteraf niet weerhouden worden door de rechtbank. In april 1943 ging hij over naar de Waffen-SS, waarin hij streed tot hij in april 1945 aan het Duits-Russische front gekwetst werd. Eind 1946 werd hij veroordeeld tot 14 jaar hechtenis. Zijn vader kreeg bijna gelijktijdig vijf jaar wegens “Vijandelijke politiek, Bedreigingen en Onwettige Groepering” (de oorsprong van dit bevreemdend citaat wordt niet vermeld). Gaspar kwam drie jaar later vrij, maar moest dan met zijn gezin in zwarte armoede overleven, en kon dat slechts “dank zij de steun van andere Zwarten” en van zijn schoonmoeder Emiliana Hoefnagels.

Gaspar bleef “zijn hele verdere leven (...) geloven dat België moest verdwijnen om Vlamingen hun volle rechten te geven - zelfs indien dat laarzenlikkerij veronderstelde bij elke opeenvolgende Duitse bezetting. Maar

de Vlaamse zaak bleef voor hem steeds ondergeschikt aan het veel ruimere opzet van het fascisme als levensvisie.” In “een uitwisselingsprogramma tussen de DJO, Deutsche Jugend des Ostens, en nog steeds nazivriendelijke organisaties in België waarmee (hij) als oud-strijder, nauwe banden had” stuurde Gaspar zijn kinderen, waaronder Herman van diens zeven jaar af, op vakantie naar Nedersaksen bij Ostvertriebenen die waren “trouw gebleven aan nazistische symbolen en gebruiken”. Dit met de opzet “mij een deel van het nazisme te doen slikken”. Maar Herman reageert hierop dat zulk “aanbidden” van het Hitlerregime “tot aan het einde der tijden ‘nooit’ aan de collaboratie vergeven mag worden”.

Dit deel twee van het boek steunt in hoofdzaak op mondelinge overlevering, blijkbaar vooral via grootmoeder Hoefnagels die de auteur “mijn meest intieme band met het verleden” noemt. Hoewel hij herhaaldelijk over “de familiale legende” spreekt, geeft hij die toch weer als een realiteit. Ze is sterk gekleurd door de vooringenomenheid en de vele onnauwkeurigheden en ongeloofwaardige voorstellingen die aan zulke bron eigen zijn. Zo blijkt bij controle dat de grootvader nooit gedeputeerde van de provincie Antwerpen geweest is of zelfs maar lid van de provincieraad. In welke gemeenteraad hij zou gezeteld hebben, wordt niet vermeld. De voorwaardelijke vrijlating van de vader-oostfrontstrijder einde 1949 heet gebeurd te zijn “via een onwaarschijnlijke reeks intriges”, opgezet door de grootmoeder. Die en verschillende andere vermeldingen lijken mij van hetzelfde gehalte als het paradijselijke krijgsgevangenschap in Duitsland, die mede Gaspars collaboratie zou verklaren, of als de adellijke Spaanse ‘voorouders’ uit lang vervlogen tijden, die in een ‘Annex’ aan het boek zijn toegevoegd.

[LODE WILS]